

УДК 334.012.64 + 336.77

ПРО МОЖЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Кампо Г.М.

У даній статті розглядаються актуальні проблеми кредитування малого бізнесу; труднощі, з якими стикаються малі підприємства в процесі залучення банківського кредиту. Також проаналізовано основні програми мікрокредитування, які діють в Україні за участю міжнародних фінансових установ та Національного банку України, а саме: кредитна лінія від Європейського банку реконструкції та розвитку для малих і середніх приватних підприємств, кредитна лінія для мікро, малих та середніх підприємств Міністерства фінансів України, Програма ЄБРР з мікрокредитування в Україні, Програма Німецько-Українського Фонду.

Кількість бібліографічних посилань – 6; мова – українська.

Ключові слова: малий бізнес, обмеженість фінансових ресурсів, банківський кредит, програми мікрокредитування.

ВСТУП

Формування конкурентоспроможної соціально спрямованої економіки з розвиненим приватним сектором та підприємництвом як його важливою складовою – це стратегічний курс економічної політики України. Важливою передумовою здійснення радикальних ринкових перетворень, реалізації стратегії економічного зростання в Україні є становлення та розвиток малого підприємництва. Актуальність розвитку малого бізнесу зумовлюється, зокрема, тим, що саме малими підприємствами створюється значна частина валового внутрішнього продукту в країнах з ринковою економікою, на які нині орієнтується Україна. Незважаючи на труднощі перехідного періоду в побудові соціальної ринкової економіки України, мале підприємництво залишається формуючим фактором її розвитку та має великі потенційні можливості. За даними Держпідприємництва кількість суб'єктів малого підприємництва протягом 2004 року збільшилась на 4,7 % і станом на 01.01.2005 склала 2077,1 тис. одиниць, з них 283,398 тис. - малі підприємства, що на 3,9 % більше ніж у 2003 році. Малий бізнес став одним із головних чинників подолання бідності в Україні, вирішення питань зайнятості населення. Питома вага зайнятих у малому підприємстві серед загальної кількості економічно активного населення по Україні в 2004 році складає 23,7% та від зайнятого населення - 25,9%. Проти 2003 року кількість зайнятих у сфері малого бізнесу зросла на 13,3 тис. осіб, або на 0,3%. Зростання відбулося за рахунок збільшення зайнятості фізичних осіб-підприємців на 85,2 тис. осіб, або на 2,8%, та на фермерських господарствах - на 1,5 тис. осіб, або 1,3%. Зайнятість населен-

ня на малих підприємствах, навпаки, зменшилася на 73,4 тис. осіб, або на 3,6%. Разом з тим малі підприємства продовжують стикатися із суттєвими перешкодами власного розвитку як на рівні загальнодержавної політики, так і на місцевому рівні. Не дивлячись на загальну тенденцію до збільшення кількості малих підприємств (з 7,2% у 2001 році до 8,6% у 2002 та 7,5% за 2003 рік), у 2004 році темпи приросту знижено майже у 2 рази і в середньому по Україні вони становлять 3,9% по відношенню до 2003 року. Крім того, значно знижені темпи приросту кількості малих підприємств в регіонах: тільки 4 з 27 у 2004 році мають збільшені темпи приросту в порівнянні із 2003 роком, а 23 регіони - значно нижчі від досягнутих за попередні роки.[6]

Динаміка чисельності малих підприємств в Україні свідчить про поступовий розвиток сектору малого бізнесу, але в цілому рівень розвитку малого підприємництва в Україні, який вимірюється по загально прийнятих показниках у промислово розвинутих країнах світу, ще явно недостатній. Так, на 1000 українців припадає 6 одиниць малих підприємств, тоді як у країнах – членах ЄС – не менше 30. За цим показником Україну можна порівняти з Росією. А от по відношенню до Республіки Беларусь він майже у 2 рази вищий.

Доля малих підприємств в Україні в загальній кількості підприємств по країні складає 85,6%. За цим показником нашу країну можна порівняти з долею мікропідприємств у країнах ЄС, де вони складають біля 90% від загального числа підприємств. Однак, питома вага зайнятих на малих підприємствах у загальній кількості економічно активного населення на підприємствах країни рівна 23,7%, тоді як у країнах ЄС цей показник для сектору малого підприємництва досягає в середньому до 65%. Питома вага обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) малими підприємствами України в

Кампо Георгіна Михайлівна, аспірантка Ужгородського національного університету

загальному обсязі по економіці країни складає 5,3%, тоді як у країнах-членів ЄС – до 63-67%. [6]

Таким чином, можна зазначити, що, не дивлячись на значні успіхи в розвитку малого підприємства в цілому по Україні, загальний рівень сектору ще недостатній із точки зору вимог раціональної ринкової економіки держави, і потребує подальшої підтримки держави в законодавчому та економічному плані з метою прискорення інтеграції до Європейського Союзу та підвищення добробуту населення через розвиток приватної ініціативи.

Серед основних чинників, які перешкоджають розгортанню малого бізнесу в Україні є недостатність фінансових ресурсів. За умов обмеженості власних коштів малі підприємства прагнуть залучити кредити з метою здійснення капітальних вкладень, розширення власного виробництва, його модернізації та поповнення обігових коштів. Стан кредитування малого бізнесу активно обговорюється як у науковій літературі, так і в ділових виданнях. Цьому питанню присвячено статті Галь В. „Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні” [2], Кривонога О.Л. „Банківське кредитування малих підприємств” [3], Боброва Є.А. „Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу” [1] та рад інших. Таким чином, дана стаття є продовженням уже здійснених досліджень розвитку малого підприємства в Україні. Її метою є вивчення наявних проблем кредитування малого бізнесу, аналіз програм мікрокредитування, а також розробка рекомендацій щодо вибору суб’єктом малого бізнесу оптимального варіанту залучення позикових коштів. Методологією дослідження є порівняння умов надання кредитів малим підприємствам банківськими установами, аналіз статистичних показників, які характеризують стан справ у даній сфері. Результати дослідження відображені у двох розділах статті. Так, у першому розділі „Можливості банківського кредитування

малого бізнесу” розглядаються деякі проблеми, які постають перед малими підприємствами під час залучення банківського кредиту. У другому розділі аналізуються кредитні лінії, започатковані міжнародними фінансовими організаціями та Національним банком України.

1 МОЖЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малий бізнес має гіпотетичну можливість отримати матеріальні ресурси з кількох джерел: Український фонд підтримки підприємства, кредитні лінії міжнародних фінансових установ, банків. Відповідно до Національної програми сприяння розвитку малого підприємства в Україні фінансово-кредитну підтримку сьогодні надають 1296 небанківських фінансово-кредитних установ, у тому числі 794 кредитних спілок, 787 інвестиційних та 194 інноваційних фондів і компаній [4]. Але фінансування даної програми зменшується з року в рік, що відображено в таблиці 1.

Варто зазначити, що в 2003 році 20% коштів були перераховані Держказначейством у кінці грудня, а тому не були використані й були списані в держбюджет, а 1,8млн.грн. виділені в 2004 році були спрямовані на впровадження Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” [6]. У той же час, фінансування заходів Національної програми в сумі 1,8 млн. грн., які передбачені Державним бюджетом України на 2005 рік, що складає 1,7 % від необхідних 106,8 млн. грн., не сприяє виконанню таких важливих її складових, як активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки суб’єктів малого підприємства, сприяння розвитку малого підприємства в малих містах та ряду інших заходів.

Таблиця 1 Фінансування Національної програми сприяння розвитку малого підприємства в Україні, млн. грн [4,6]

Рік	Заплановано в державному бюджеті	Фактично виділено
2001	27	0
2002	2	0,306
2003	52	52
2004	69,6	1,8
2005	1,8	0,522*

*Виділено за I півріччя 2005 року [4]

Аналізуючи дані таблиці, можна помітити, що фактичне фінансування не відповідає запланованим обсягам, до того ж Український фонд підтримки підприємства як інструмент Національної програми не може в повній мірі виконувати свої завдання, оскільки створений на нормативній

базі, яка суперечить законодавству про небанківські фінансові установи.

У такій ситуації значна роль у забезпеченні малого бізнесу невеликими за обсягом кредитами та позиками відводиться комерційним банкам. Залучення банківського кредиту є класичною техно-

логією запозичення необхідних фінансових ресурсів. Банківські кредити дають змогу фінансувати витрати суб'єктів підприємництва, пов'язані із придбанням основних засобів, поповненням оборотних коштів.

На практиці банки дуже обережно підходять до питання кредитування малих підприємств. Чинниками, котрі обмежують можливості малих підприємств отримати банківський кредит, є, з одного боку, жорсткіші вимоги банків до малих підприємств щодо надання гарантій повернення кредиту внаслідок відсутності в останніх тривалої кредитної історії, підвищених виробничих ризиків, мобільності капіталу, а з іншого боку — властива малим підприємствам специфічна структура активів, у якій мінімальний внесок нерухомості, яка

могла б служити заставою повернення кредиту. Крім того, банківський сектор більшою мірою орієнтований на обслуговування великих підприємств, що істотно підвищує витрати кредитування малих підприємств і приводить до підвищення ставок за кредитами. Для комерційних банків робота з клієнтами, які отримують незначні кредити (здебільшого це малі підприємства), є низькорентабельною.[3]

Разом з тим нині банки виявляють все більшу зацікавленість щодо кредитування малого бізнесу, що пояснюється зростанням кількості суб'єктів малого підприємництва і тому у 2005 році банки збираються у 2,5 рази збільшити обсяги кредитування, а також спростити технологію отримання мікрокредиту. Деякі програми мікрокредитування представлені в таблиці 2.

Таблиця 2 Програми кредитування суб'єктів малого бізнесу окремими банками [4]

Банк	Застава	Сума кредиту	Строк	Призначення кредиту
„Аваль”	130% суми кредиту	від 100 до 125 тис дол.	до 3 років	основні і обігові кошти існуючого бізнесу
„Ажіо”	рухоме й нерухоме майно	від 2 тис євро, від 10 тис.грн	до 2 років	основні і обігові кошти
ВАБанк	нерухомість, основні засоби	до 150 тис дол.	поповнення обігових коштів-2, основних - 4 роки	основні і обігові кошти існуючого бізнесу
Інтерконтинентбанк	об'єкт покупки, інше майно	до 30 тис. дол.	2- 5 років	основні і обігові кошти. Оцінка застави – 50-500грн
Кредитпромбанк	автотранспорт, обладнання	від 100 до 20 тис дол.	поповнення обігових коштів-1, основних - 2 роки	основні і обігові кошти існуючого бізнесу
„Надра”	125 % суми кредиту	від 100 до 125 тис дол.	поповнення обігових коштів-1, основних - 2 роки	основні і обігові кошти існуючого бізнесу
Правекс-банк	рухоме і нерухоме майно	немає даних	до 3 років	на розвиток виробництва в Україні, інвестпроекти
„Приват”	нерухомість, обладнання, автотранспорт, поручительство третіх осіб	2,8 – 125 тис дол.	до 2 років	основні і обігові кошти існуючого бізнесу
ProCredit	нерухомість, обладнання, автотранспорт, поручительство третіх осіб	програми: „Бізнесінвест- від 20 тис, „ПроБізнес”- до 10 тис, „Експрес-Кредити- до 1,8 тис. дол.	поповнення обігових коштів- 18 місяців, основних – 36 місяців	основні і обігові кошти існуючого бізнесу

Як видно в таблиці важливий бік справи — це забезпеченість кредиту. Багато малих підприємств не в змозі виконати заставні зобов'язання, тому що вони не мають достатнього забезпечення, або застава, яка ними пропонується, не досить ліквідна. У таблиці не зазначені процентні ставки за кредитами, оскільки цей показник часто змінюється і в середньому складає 14–15% у доларах та 20-25% у гривнях.[4]

Отже, перед малими підприємствами постають такі проблеми, пов'язані з банківським кредитуванням:

- 1) мале підприємство не може надати необхідного забезпечення для отримання кредиту;
- 2) надто високі процентні ставки за кредитами;
- 3) оформлення документів на кредит складне або забирає багато часу;
- 4) термін кредитування недостатній.

На відміну від України, в Європі кредитуванню малого та середнього бізнесу міжнародні фінансові інститути надають великого значення. Так, у ЄС діє спеціальна програма, що передбачає розподіл фінансової допомоги, призначеної для кредитування малого бізнесу, через Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), інші європейські фінансові інституції. Відповідно до програми ЄБРР відкриваються кредитні лінії для місцевих банків, що приєдналися до цієї програми. Максимальний розмір наданої позички становить 250 тис. євро. Однак 2/3 усіх грантів — мікрокредити, сума яких коливається від 10 до 50 тис. євро. Для банків, що видають такі кредити, розроблено систему винагород: якщо їх портфоліо демонструє відмінні результати, вони отримують від ЄС грошове асигнування на вигідних умовах у розмірі 3,4—5,5% від суми виданих кредитів. На таких умовах ЄБРР тісно співпрацює з 23 банками в десяти країнах. Уже зараз загальний розмір позик складає 180 млн. євро[1]. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) підтримує малий бізнес, надаючи так звані глобальні кредити. На відміну від ЄБРР, що додатково здійснює технічну підтримку та контролює кожен проект окремо, ЄІБ довіряє місцевим банкам працювати з проектами самостійно. Гарантами ЄІБ обирає банки, акціонерами яких є ЄБРР, Міжнародна фінансова корпорація чи Німецький банк реконструкції.

2 АНАЛІЗ ПРОГРАМ МІКРОКРЕДИТУВАННЯ

Значну роль у розв'язанні проблем кредитування приватного бізнесу виконують кредитні лінії, започатковані деякими міжнародними фінансовими організаціями та НБУ. На українському ринку сер-

йозно кредитують малий і середній бізнес Європейський банк реконструкції та розвитку, Світовий банк, німецька "Кредитна Установа для Відбудови" (KfW). Ці організації співпрацюють із вітчизняними фінансовими установами за такими програмами кредитування малого і середнього бізнесу:

1. Кредитна лінія Національного банку України (НБУ) від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) для малих і середніх приватних підприємств (МСП).

У грудні 1994 року було підписано угоду про відкриття кредитної лінії на суму 121.185 млн. дол. США., призначену для допомоги приватним малим і середнім підприємствам в Україні. Фінансування було надано НБУ чотирма траншами для подальшого кредитування українських компаній через уповноважені банки-учасники. Наприкінці 2000 року розпочалось впровадження другої кредитної лінії за угодою, підписаною у Києві у травні 1998 року під час Щорічних Зборів Директорів ЄБРР. Кредит буде наданий для підтримки приватних малих та середніх підприємств двома траншами по 33.096 млн. дол. США, а також для розвитку – трьома траншами на загальну суму 22.064 млн. дол. США.[5]

Проект націлений на продовження роботи, розпочатої в межах першої кредитної лінії для сприяння перспективним приватним банкам України в їхніх зусиллях стати ефективними фінансовими посередниками. Банки-учасники отримують технічну допомогу для впровадження інституційних програм розвитку та вдосконалення навичок кредитної оцінки. Банки, які беруть участь у програмах кредитування зазначені в таблиці 3.

Таблиця 3 Статус участі банків у міжнародних кредитних лініях [5]

Банк-учасник	Кредитна лінія ЄБРР (МСП-2)	Кредитна лінія Міністерства фінансів	Програма мікрокредитування ЄБРР	Німецько-український фонд
Аваль			+	+
ВАБанк		+		
Кредитпромбанк	+		+	+
Надра	+	+	+	+
ПриватБанк			+	+
ПроКредит Банк				+
Промфінбанк		+		
ТАС-Інвестбанк		+		
Фінанси та кредит		+		
Форум	+		+	+

Повноваження відбору проектів під отримання позик відносяться до компетенцій, які беруть на себе кредитний ризик банкрутства клієнта.

Підприємство, яке бажає отримати кредит, повинно звернутись до одного з банків-учасників із заявою про отримання кредиту з коштів Кредитної

лінії та надати такі документи: бізнес-план, установчі документи, фінансову звітність підприємства за кілька останніх періодів, довідки про кредитну історію та рух коштів на рахунках, попередні угоди (протоколи про наміри) на поставку обладнання, яке планується закуповувати, а також документацію про майно, що пропонується в заставу. Позичальник повинен бути зареєстрованою в Україні юридичною особою й мати не більше ніж 500 постійних працівників; активи підприємства перед впровадженням проекту повинні становити не більше ніж 4,000,000 дол. США; співвідношення "Борг/Капітал" (з урахуванням потенційного кредиту) до та протягом строку впровадження проекту не повинно перевищувати 70:30.

Проект не повинен бути пов'язаним з ігровим бізнесом, виробництвом тютюнових виробів, міцних (із вмістом алкоголю >15%) напоїв, зброї та військового спорядження, а також товарами або діяльністю, занесеною до Природоохоронного списку ЄБРР. Мінімальний розмір проекту – 180,000 дол. США., максимальний розмір проекту – 4,000,000 дол. США. Бенефіціар або спонсор повинен внести щонайменше 30% від вартості проекту з власних ресурсів.

Надані в заставу активи повинні покрити щонайменше 120% від початкового розміру кредиту; вони не можуть передаватися в заставу третім особам до повного повернення кредиту. Мінімальний розмір кредиту – 125,000 дол. США. Максимальний розмір кредиту – 2,500,000 дол. США. Кредити надаються на строк до 5 років, включаючи пільговий період щонайбільше у два роки, кредити для фінансування оборотного капіталу мають строк, відповідний до циклу обороту коштів

(як правило, до 12 місяців). Процентна ставка становить не більше LIBOR + 8% річних. Плата за кредит також включає в себе: одноразову комісію за надання кредиту, яка складає 2% від затвердженої суми кредиту (може бути включена до суми кредиту, і таким чином, реально сплачуватись протягом всього строку погашення кредиту); плату за зобов'язання в розмірі 0.5% річних від суми будь-якої затвердженої, але не вибраної частини кредиту МСП.

II. Програма ЄБРР з мікрокредитування в Україні

У листопаді 1998 р. Європейський банк реконструкції та розвитку розпочав Програму мікрокредитування в Україні. Ця програма є розширенням кредитної лінії для малих та середніх підприємств, що існує в Україні з 1994 р. Програма мікрокредитування має на меті підтримку розвитку мікро- та малих підприємств шляхом створення сприятливих умов для отримання банківських кредитів. Особлива увага приділяється тим бізнес-групам, які зазвичай не отримують належної уваги, наприклад, малі підприємці, які займаються дрібною торгівлею на місцевих ринках. Більшість з них – жінки. Реалізація програми проходить за підтримки TACIS – Програми Європейського Союзу та USAID – Агентства США з Міжнародного Розвитку.

У 2003 році в Україні за цією програмою було видано 12 621 кредит на загальну суму 74465706 дол. США. У 2004 році (дані на 01.06.2004) вже було видано 7 338 кредити на суму 47 507 641 дол. США. Кредити переважно були надані у сфері торгівлі та послуг. Дані представлені в таблиці 4.

Таблиця 4 Кредити надані за програмою мікрокредитування ЄБРР [5]

Вид діяльності	Кількість кредитів	Сума у доларах США
Торгівля	4 356	25 385 708,41
Надання послуг	1 007	7 315 009
Виробництво	366	3 819 810
Сільське господарство	13	95 700

III. Програма Німецько-Українського Фонду

У вересні 1996 р. було прийнято рішення про створення Німецько-Українського Фонду (НУФ), метою якого є поліпшення доступу до кредитів для малих і середніх підприємств в Україні, і який служить доповненням до вже існуючих проектів у рамках програми Уряду Німеччини "Трансформ". Статутний фонд НУФ становить 16.36 млн.євро, з яких 6.14 млн. євро надані Україні Кредитною Установою для Відбудови (KfW) від імені Уряду Німеччини у вигляді гранту, Національний банк України та Кабінет Міністрів України в особі Міністерства фінансів України, у свою чергу, ви-

ступили засновниками НУФ зі статутними внесками по 5,11 млн. євро

Головною метою діяльності НУФ є посилення конкурентоспроможності приватних малих та середніх підприємств. Кошти НУФ спрямовуються виключно на кредитування приватного малого та мікропідприємництва шляхом надання через уповноважені кредитів для фінансування інвестицій та обігових коштів, згідно із затвердженнями. НУФ не має на меті одержання прибутку й не розподіляє між своїми засновниками (учасниками) можливий отриманий прибуток.

Головним завданням компоненту технічного співробітництва є запровадження

кредитної технології, що базується, у першу чергу, на аналізі характеру та історії підприємця, якості його/її бізнесу, вірогідності та прибутковості запропонованого проекту. Питання забезпечення кредиту також залишається поза увагою, але високо цінується й заохочується персональна відповідальність позичальника (особистим майном) за кредит, що надається на розвиток його бізнесу. Аналіз соціально-економічного стану клієнта в цілому є невід'ємною частиною фінансового аналізу.

У рамках програми можуть отримати кредит юридичні особи та приватні підприємці. Кредити мають бути спрямовані на фінансування діяльності в галузі виробництва, послуг та торгівлі, з певними обмеженнями. У 2003 році в Україні було видано 10 229 кредитів на загальну суму 31493 279 Євро. З початку 2004 року (станом на

01.06.2004) було видано 3 438 кредитів на суму 8691412 євро. Розмір та кількість кредитів за видами діяльності представлено в таблиці 5.

Також було видано кредити підприємствам та приватним підприємцям у 2004 році (за видами діяльності в євро):

- торгівля – 109 кредитів на суму 1 215 816 євро;
- надання послуг – 73 кредити на суму 1 371 402 євро;
- виробництво - 24 кредити на суму 384 305 євро;

Очевидно, що більша питома вага в кількості та сумі кредитів припадає на сферу торгівлі. Це пояснюється тим, що більшість малих підприємств здійснюють свою діяльність саме в цьому секторі економіки.

Таблиця 5 Кредити надані за програмою мікрокредитування НУФ [5]

Вид діяльності	Кількість кредитів	Сума у гривнях
Торгівля	3 827	47 973 608
Надання послуг	795	13 422 257
Виробництво	356	10 343 527
Сільське господарство	12	313 700

IV. Кредитна лінія для мікро, малих та середніх підприємств (ММСП) Міністерства фінансів України

У 1999 році започатковано два нові компоненти проекту Світового банку з реструктуризації вугільної промисловості, де Національний банк України надає допомогу в обслуговуванні кредитних ліній, які впроваджуються через Міністерство фінансів України. Кредити через можуть отримати підприємства, які належать до приватного сектора або контролюються ним, юридично та фактично розташовані у регіонах закриття шахт (Луганська, Донецька, Дніпропетровська, Волинська, Кіровоградська, Черкаська, Львівська, Закарпатська та Житомирська області). Підприємства повинні бути платоспроможними та життєздатними з комерційної точки зору.

Період повернення позики залежить від майбутніх грошових потоків за проектом, але в будь-якому разі термін погашення не може перевищувати 5 років, враховуючи пільговий період щонайбільше в 2 роки. Проценти, що належить сплатити за позику, визначаються залежно від розміру допроектних активів підприємства:

- для мікропідприємств, допроектні активи яких не більше 100 тис. дол. США, процентна ставка становить не більше Ставки Світового банку + 13.25 % на рік;

- для малих підприємств, допроектні активи яких не більше 500 тис. дол. США, процентна ставка становить не більше Ставки Світового банку + 10.25 % на рік;

- для середніх підприємств, допроектні активи яких не більше 2.5 млн. дол. США, процентна ставка становить не більше ставки Світового банку + 7.25 % на рік.

У плату за кредит також входять одноразова комісія за надання кредиту в розмірі 0.125 % від затвердженої суми кредиту, яка утримується із суми першої вибірки, та плата за зобов'язання в розмірі 0.75 % річних від суми будь-якої затвердженої, але не вибраної частини кредиту.

Позичальник повинен бути юридичною особою фактично розташованою в регіонах закриття шахт, мати не більше ніж 500 постійних працівників і створювати погоджену з Міністерством фінансів кількість робочих місць для працевлаштування колишніх шахтарів. Активи підприємства до впровадження проекту повинні становити не більше 2.5 млн. дол. США співвідношення "Борг/Капітал" (з урахуванням потенційної позики) не повинне перевищувати 75:25 (крім мікропідприємств, допроектні активи яких не перевищують 100 тис. дол. США).

Мінімальний розмір проекту – 20 тис. дол. США, максимальний – 3 млн. дол. США. Для інвестиційних проектів бенефіціар повинен внести щонайменше 25% від вартості проекту з власних коштів. Це не стосується мікропідприємств, для яких проект може на 100% бути профінансований із кредитних коштів. Мінімальний розмір позики – 15 тис. дол. США[5]

Недоліком програм кредитування по лініях міжнародних фінансових організацій є те, що

клієнтам пропонується один вид продукту, відсутній гнучкий підхід до потреб потенційних клієнтів — малих підприємств. Також привабливість цих кредитів в умовах інфляції зменшується, оскільки позику надають та повертають у вільно конвертованій валюті, а підприємець, який працює на внутрішній ринок, отримує прибуток у гривнях. Ризик втрат на різниці курсу на дату отримання становить валютний ризик, який в усіх проектах залишається за малим підприємством.

ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження показує, що малий бізнес в Україні має декілька альтернативних варіантів залучення кредитних ресурсів, серед яких чільне місце займають кредити комерційних банків та кредитні лінії міжнародних фінансових організацій. Тим не менше, спостерігається ряд проблем у цій сфері, і доступ до кредитних ресурсів для малого підприємства в нашій країні залишається обмеженим через складність для малого підприємства виконати умови банків щодо застави, строків погашення, гарантій тощо.

Усвідомлюючи важливість та швидке зростання кількості суб'єктів малого підприємництва, щораз більше українських комерційних банків без будь-яких стимулів із боку держави кредитують мале підприємство, розробляють нові програми мікрокредитування, намагаються працювати за новими правилами, що дає можливість давати кредит на підставі серйозного фінансового аналізу замість вимог забезпечення (застави).

Кредитні лінії міжнародних фінансових організацій є дешевшими, ніж банківські кредити, проте не позбавлені недоліків: складність оформлення, надання переважно в іноземній валюті, що веде до перенесення валютних ризиків на плечі підприємців.

З огляду на це, банківське кредитування малих підприємств, на нашу думку, є перспективним видом бізнесу для українських банків, а також життєво важливим і необхідним для розвитку малого підприємства в Україні. Тому такий напрям банківського кредитування потребує подальшого розвитку й удосконалення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бобров Є.А. Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу // Фінанси України. – 2004. – №1. – С. 103-108.
2. Галь В. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні // Вісник НБУ. – 2001. – №1. – С. 13-15.
3. Кривоног О.Л. Банківське кредитування малих підприємств // Фінанси України. – 2005. – №8. – С. 101-105.
4. Сидорычев А., Юхименко А. Взаймы по маленькой // Бизнес. – 2005. – №18-19 (641-642). – С. 131-133.
5. www.bank.gov.ua
6. www.dkrp.gov.ua